

Jenaplan als kapstok voor cultuureducatie

Basisschool de Zevensprong uit Amsterdam werkt volgens de onderwijskundige principes van Jenaplan. De school neemt kunst en cultuur als vanzelfsprekend op in het onderwijs. Een gesprek over de relatie Jenaplan en cultuureducatie met cultuurcoördinator Marja Loomans en adjunct-directeur Ireen Visser.

De 20 basisprincipes van het Jenaplanonderwijs bieden prachtige uitgangspunten van waaruit je cultuureducatie kunt vormgeven. 'Elk mens wordt als een cultuurdrager en cultuurvernieuwer erkend en waar mogelijk ook zo benaderd en aangesproken', is één van die principes. Daarbij gaat het om cultuuroverdracht en experimenteren met nieuwe cultuurvormen.

Creativiteit en verbeeldingskracht

Het ontwikkelen van creativiteit en verbeeldingskracht nemen een belangrijke en zichtbare plaats in. Het kritisch denken over cultuur en samenleving wordt gestimuleerd. Op een Jenaplanschool gaan ze er graag op uit, onder andere naar musea, om kinderen in contact te brengen met andere culturen en met de natuur.

In het cultuureducatiebeleidsplan van de school staat: 'Met cultuureducatie op De Zevensprong verrijken we de leeromgeving van onze kinderen en van onszelf. De vensters worden opengegooid, de wereld wordt binnengehaald. Daarmee nodigen we onze kinderen uit zich te verwonderen en een onderzoekende en lerende houding te ontwikkelen waarmee ze de wereld verkennen'. Cultuur dient volgens De Zevensprong verschillende doelen, pedagogische en ontwikkelingsdoelen, en fungeert als bindmiddel. Cultuur daagt kinderen uit tot verschillende vormen van leren (meervoudige intelligentie):

- de kinderen leren om zich op verschillende creatieve manieren uit te drukken (talent ontwikkeling);
- de kinderen ontdekken hoe de samenleving geordend is (wereldoriëntatie);
- de kinderen beleven plezier en ervaren de lichtheid van kunst en verbeelding;
- de kinderen ervaren dat er niet één manier is maar velen: De Zevensprong is een school in een multiculturele stad;
- de kinderen ervaren dat cultuur geen statisch gegeven is, maar dat zij ook zelf cultuurdragers zijn en als zodanig verantwoordelijk.

Als cultuurcoördinator vertaalt Marja samen met het team deze visie in activiteiten.

Schoolbrede activiteiten

Er vinden diverse schoolbrede activiteiten plaats op de school. Tijdens de jaarlijkse voorleesweek kiest al het personeel op school, van leerkrachten tot conciërges, zijn favoriete prentenboek en maakt een poster van de voorkant. Deze posters worden opgehangen in de school. De kinderen kiezen uit welk boek zij voorgelezen willen worden. Dit is een bouwoverstijgend project, van kleuters tot groep 8. Het is typisch Jenaplan om groepen te mixen en kinderen keuzevrijheid te bieden.

Maar dit is niet het enige dat gebeurt in de voorleesweek. Alle kinderen maken een gedicht. Hier zijn ze twee dagen mee bezig. Donderdag is de dag dat iedereen, ook de leerkrachten, een gedicht bij zich draagt en de kinderen hun gedicht voordragen in het bijzijn van hun ouders. Dit gebeurt niet voordat ze de dag ervoor les hebben gekregen hoe je een gedicht nou eigenlijk het beste kunt presenteren. Marja is trots op de kinderen: ' Zelfs de kleuters doen mee. Zo stond een kleuter op het podium een zelfgemaakt gedicht voor te dragen: 'Er staat een kaars naast mijn laars'.

Jaarlijks is er een schoolbreed project dat vier weken duurt. In deze weken wordt er vanuit verschillende kunstdisciplines en erfgoed gewerkt aan een thema gekoppeld aan aardrijkskunde of techniek (wereldoriëntatie). Dit jaar staat 'Amsterdam' centraal. En dit is goed te zien als je door de school loopt. Bij binnenkomst lijkt je ineens in de binnenstad van Amsterdam te staan met zijn Amsterdamse geveltjes.

Verhalend ontwerpen

Welke activiteiten zijn er allemaal ondernomen? Marja vertelt: 'We beginnen altijd met een voorstelling, door een collega gemaakt, die ooit aan kleinkunst heeft gedaan. Er worden filmpjes gemaakt die wekelijks via het digibord gepresenteerd worden en waarmee de collega die de voorstelling verzorgt een opdracht geeft aan de kinderen volgens het principe van 'verhalend ontwerpen'. Tijdens het project worden zoveel mogelijk disciplines met elkaar verbonden. Zo schrijft de muzikaleerkracht een lied over Amsterdam dat vervolgens door de hele school klinkt. In de hal is een tentoonstelling van het werk van de kinderen.

De kinderen kunnen kiezen uit allerlei workshops die drie keer plaatsvinden op vrijdagmiddag, bijvoorbeeld een film maken of boetseren of lino'sneden. Ook vanuit de letterenleerlijn wordt er gewerkt aan het project. De kinderen schrijven veel en er worden teksten gedrukt op het taaleiland. Alle kinderen maken uitstapjes, zoals wandelingen door de stad, bezoek aan musea, een rondvaart door de grachten. Ook de leerkrachten worden ondergedompeld. Zo zijn zij als voorbereiding op het project naar het Amsterdam Museum geweest.

Samenhang tussen de vakken

Zoals op elke Jenaplanschool neemt wereldoriëntatie een centrale plek in. Marja is heel inventief in het aanbrengen van samenhang tussen vakken. Daarbij maakt zij regelmatig gebruik van het archief van methodes, bijvoorbeeld Nieuwsbegrip. Marja: 'Leuke begrijpend lezen-lessen die je daar over Amsterdam kunt vinden zijn bijvoorbeeld Johan Cruijff en vijftig jaar Bijlmer. De kinderen maken dan bij 'spelling' een woordpakket, bijvoorbeeld over het thema 'Wonen in Amsterdam': rijtjeshuis, grachtenpand, torenflat, stadspaleis etc. Deze lessen worden vakkundig voorbereid door het hele team. De geschiedenislessen worden vaak verrijkt met een bezoek aan een museum. Marja: 'Hebben we het in de les over de VOC, dan gaan we naar het Rijksmuseum. Hebben we het over Egypte, dan gaan we naar het Allard Pierson en als we de prehistorie behandelen, dan gaan we naar het Archeon. We gaan nooit zomaar ergens naartoe, het wordt altijd gekoppeld aan het curriculum.'

Stichting Taalvorming heeft samen met de school de leerlijn letteren opgezet. De Kinderboekenweek, de voorleesweek met taalactiviteiten zoals Carry a poem en het maken van prentenboeken maken daar onderdeel van uit. Eén keer in de twee jaar geeft de school met de stichting een prentenboek uit dat door de kinderen is gemaakt. De kinderen hebben de tekeningen gemaakt en de teksten in het boek zijn gebaseerd op teksten die de kinderen hebben geschreven. Ook heeft Stichting Taalvorming samen met de Taalwerkgroep van school het Taaleiland ontwikkeld. Kinderen kunnen daar zelfstandig werken aan taalopdrachten die het taalonderwijs verdiepen, creatief maken en Jenaplanessenties stimuleren.

Scholing voor het team

Het team wordt op verschillende vlakken geschoold. Allereerst is er de Jenaplanscholing. Elk project wordt voorbereid, waarbij alle vakgebieden worden ingevuld zoals toegepaste rekenlessen, relevante begrijpend lezen teksten, spellingscategorieën op maat en tekstopdrachten over het thema. Ook beeldende vorming, muziek en spel worden hieraan gekoppeld. Bijzonder is dat het hele team bijvoorbeeld naar het museum gaat als voorbereiding op de schoolbrede projecten. Op muziekgebied worden de leerkrachten geschoold door een medewerker van het Concertgebouw. De groepsleerkracht is zelf altijd aanwezig tijdens de muzieklessen van Aslan en pikt zo ook een graantje mee.

Marja is een ambitieuze en inventieve cultuurcoördinator die het cultuurbeleid organiseert op school. Maar zij doet dat niet in haar eentje. Dankbaar maakt de school gebruik van de rijke culturele omgeving die Amsterdam biedt. Voor drama werkt de school samen met Jeugdtheater De Krakeling. Zij bieden hoogstaand theater op een historische plek en kwalitatief goede dramalessen. Zij hebben een vaste plek in de school. Het Concertgebouw heeft een degelijk aanbod en veel ervaring. Zij leveren workshops en voorstellingen. Muziekcentrum Aslan is de aanbieder van de muzieklessen op school. Het taal-, lees- en stelonderwijs wordt ondersteund door Stichting Taalvorming.

Maar de kinderen maken ook uitstapjes naar ateliers van kunstenaars, bijvoorbeeld HW10, een culturele broedplaats in de omgeving. De ouders mogen zeker niet vergeten worden. Diverse ouders bieden kunstzinnige activiteiten aan tijdens de keuzecursussen die de school biedt. Een groep ouders maakt twee keer per jaar een theater- en muziekvoorstelling voor alle kinderen. Ook wordt de hulp van ouders ingeroepen bij het vervoer, vaak per fiets, naar verschillende locaties in de stad. De gemeente Amsterdam ten slotte is niet flauw met subsidies die via Mocca verstrekt worden: de vouchergelden, de Leerlijnenlabs, de culturbusritten en de begeleiding van de cultuurcoördinator bij het uitzoeken en aanvragen van dit alles.

Lees verder

[Basisschool De Zevensprong](#)

[Jenaplan](#)

[Basisprincipes Jenaplanonderwijs](#)

Foto's: Anna van Kooij